

2025-06-19

EU-kommissionen
Europaparlamentet
Sveriges regering
Svenska regionkontor i Bryssel

Europaforum Norra Sveriges synpunkter om framtidens sammanhållningspolitik

Europaforum Norra Sverige (EFNS) är ett nätverk för politiker på lokal och regional nivå från Norrbotten, Västerbotten, Jämtland Härjedalen och Västernorrland. EFNS är en mötesplats och kunskapsarena där EU:s politik analyseras och diskuteras i de avseenden där den berör norra Sverige. EFNS bevakar Europafrågor för att påverka EU:s lagstiftning, EU:s strategier och handlingsprogram samt EU:s budget. Syftet med EFNS är att tillvara ta norra Sveriges intressen både på den europeiska arenan och i förhållanden till den nationella nivån i frågor med ett tydligt europeiskt perspektiv.

Positionen i korthet

- **Långsiktighet för en effektfull och resultatorienterad sammanhållningspolitik:** Sammanhållningspolitiken behöver förbli långsiktig och platsbaserad för att skapa verklig regional utveckling. Förenklade regler och resultatfokus behövs – men med hänsyn till små aktörer och behovet av innovativa projekt.
- **Europeisk säkerhet och robust konkurrenskraft byggs regionalt och lokalt:** Norra Sverige är strategiskt viktigt för hela EU. Gleshetsallokeringen måste bevaras för att möjliggöra utveckling som utgår ifrån platsens unika förutsättningar och stärker både konkurrenskraft och motståndskraft.
- **En platsbaserad ansats utifrån flernivåstyre krävs för att göra rätt saker på rätt nivå:** Regionalt inflytande och en stark partnerskapsprincip är avgörande för en effektiv politik. Regionala strategier för smart specialisering och lokal kunskap behövs för att styra investeringar och reformer utifrån verkliga behov.

Inledning

Inför förhandlingarna om EU:s nästa långtidsbudget och med de pågående diskussionerna om ändringar i innevarande programperiod står unionen inför avgörande beslut om vilka politikområden och investeringsverktyg som ska prioriteras och hur de ska utformas. Detta sker i en tid av geopolitiska förändringar som har aktualiserat behovet av att stärka EU:s strategiska autonomi, motståndskraft och beredskap. Samtidigt behöver unionen stärka sin konkurrenskraft samt fortsätta den gröna och digitala omställningen.

För att EU ska kunna möta dessa utmaningar och prioriteringar är det avgörande att unionens resurser används på ett klokt och effektivt sätt. Europaforum Norra Sverige vill därför bidra

konstruktivt till förhandlingarna om EU:s kommande långtidsbudget genom att presentera sin samlade syn på framtidens sammanhållningspolitik – och hur den bäst kan utformas för att stödja EU:s nya ambitioner.

För norra Sverige har sammanhållningspolitiken varit avgörande för det regionala utvecklingsarbetet. Den mervärdesrapport som EFNS tagit fram visar hur EU:s regionalstöd bidragit till att utveckla regionens ekonomiska struktur, stärka lokala samhällen och öka innovationsförmågan samtidigt som investeringarna bidragit till att stödja EU:s gemensamma prioriteringar. Trots dessa framsteg återstår dock utmaningar. Gles befolkning, långa avstånd till större marknader, små lokala skattebaser och begränsade ekonomiska resurser gör att en fortsatt stark och långsiktig sammanhållningspolitik är avgörande för norra Sveriges utveckling – och i förlängningen även för ett starkare, säkrare och mer konkurrenskraftigt EU. Sammanhållningspolitikens betydelse för att hantera utmaningar och frigöra utvecklingspotentialer lyfts också fram i OECD:s studie om Europas nordliga och glesbefolkade områden som antogs 2025.

EFNS mervärdesrapport visar också hur sammanhållningspolitiken stärker motståndskraften i samhällena i norra Sverige och det europeiska Arktis. Insatser som förbättrar människors möjligheter att leva, bo och arbeta i regionen är inte bara viktiga ur ekonomisk synpunkt utan även en avgörande förutsättning för en tryggare, säkrare och uthålligare region i en alltmer instabil omvärld.

EFNS vill därför se en fortsatt stark och långsiktig sammanhållningspolitik, som utformas tillsammans med regionerna – för ett starkare norra Sverige och i förlängningen även för ett starkare, säkrare och mer konkurrenskraftigt EU.

Långsiktighet för en effektiv och resultatorienterad sammanhållningspolitik

Sammanhållningspolitikens strategiska och långsiktiga ansats som kopplar samman lokala och regionala insatser med EU:s övergripande mål är en central utgångspunkt som gjort politiken effektiv över tid.

EFNS förordar att den långsiktiga och platsbaserade inriktningen även präglar sammanhållningspolitiken framgent, då den säkerställer ändamålsenliga investeringar som ger verklig genomslagskraft regionalt och lokalt, samtidigt som det ger effekter på EU-nivå. Hela syftet med EU:s regionalstöd är att strukturellt omvandla regionala ekonomier för att öka tillväxt och sysselsättning, vilket kräver långsiktiga perspektiv. En långsiktig och platsbaserad sammanhållningspolitik bidrar till EU:s konkurrenskraft genom att möjliggöra investeringar i kapacitetsuppbyggnad utifrån lokala och regionala förutsättningar som i sin tur främjar ökat deltagande i de globala värdekedjor och den inre marknaden. Tack vare möjligheten att genomföra långsiktiga satsningar har regionalstöden möjliggjort utveckling av lokala innovationsekosystem som attraherar kapital och investeringar. Det har lett till att norra Sveriges företag och aktörer kan delta i den omställning som nu krävs för Europas tillväxt.

EFNS stödjer idéerna om en sammanhållningspolitik som är mer resultatorienterad. Det kan handla om utökad användning av förenklade kostnadsalternativ och milstolpe-baserad finansiering för att påskynda genomförandet och förbättra uppföljningen. En mer resultatbaserad modell behöver dock balanseras med hänsyn till minde aktörers svagare ekonomiska ställning och de risker som kan uppstå om de tvingas uppfylla för snäva och

strikt resultatkrav. EFNS anser också att det är avgörande att värna möjligheten att genomföra innovativa projekt, även när resultaten är osäkra, så länge de baseras på en välgrundad plan för att hantera utmaningar och ta vara på möjligheter. Denna möjlighet riskerar att gå förlorad i en alltför strikt resultatbaserad modell.

EFNS ser även att genomförandet av sammanhållningspolitiken kan förenklas och påskyndas genom att de administrativa kraven minskas. Även om norra Sverige består av välfungerande samhällen, handlar det om små administrativa enheter som ska täcka enorma geografiska områden med många små enskilda aktörer som behöver stöd och incitament för att utveckla sig och sina näringar. Därför är det viktigt att stödsystemen är enkla, flexibla och anpassningsbara. Det är också viktigt att EU:s medfinansieringsgrad inte sänks ytterligare, eftersom detta skulle skapa svårigheter för mindre och resurssvaga aktörer och riskera att minska intresset för EU-stöd.

EFNS anser det också vara viktigt att regionalstöd som ännu inte upparbetas inte betraktas som en finansiell reserv för europeiska eller nationella krisåtgärder. Om det finns behov av att omfördela strukturfonder för att hantera exceptionella och oförutsedda omständigheter, bör detta göras med aktiv deltagande från regional och lokal nivå, i enlighet med partnerskapsprincipen, för att undvika att äventyra långsiktiga mål. För att sammanhållningspolitiken bättre ska kunna möta förändrade förutsättningar vill EFNS se en större flexibilitet inom befintliga strukturfonder. Detta innebär bland annat att snäva mål och hinder ersätts av en bredare uppsättning policymål som kan användas, anpassas och styrs under programperioden utifrån potentiella förändringar i regionala och lokala behov. Det skulle främja en utmaningsdriven logik där insatser anpassas efter förändrade förutsättningar samt möjliggöra anpassade åtgärder i samband med kriser som har en ojämn inverkan både mellan och inom regioner.

Europeisk säkerhet och robust konkurrenskraft byggs regionalt och lokalt

Norra Sverige är mer än en avlägsen region i Europas utkant – det är en strategisk frontlinje i det europeiska Arktis, en region där geopolitiska förändringar och växande stormaktsintressen utmanar bilden av Arktis som en lågspänningszon. EFNS vill betona att säkerhet är mer än militära förmågor – det handlar också om livskraftiga samhällen. Utan väl fungerande infrastruktur, näringsliv och samhällstjänster kan varken militär mobilitet, materialförsörjning eller långsiktig stabilitet upprätthållas i denna strategiskt viktiga del av Europa. En långsiktig och uthållig politik är en nödvändighet för att människor ska kunna bo, leva och verka i den arktiska regionen med låg befolkningstäthet, långa avstånd, krävande klimat och begränsade finansiella resurser. Därför behöver sammanhållningspolitiken även fortsatt utgå från områdets ekonomiska, sociala och territoriella förutsättningar, både för att skapa konkurrenskraft och för säkerhet.

EFNS vill särskilt lyfta vikten av den extra allokering av EU:s regionalstöd som landets fyra nordligaste regioner mottagit sedan Sveriges inträde i EU. Denna så kallade gleshetsallokering har tilldelats med stöd från artikel 174 i Lissabonfördraget och protokoll 6 i Sveriges anslutningsfördrag, som båda erkänner regionens unika strukturella utmaningar. För norra Sveriges del är stödet avgörande för att kunna genomföra investeringar i infrastruktur, näringsliv och samhälle så att norra Sverige kan fortsätta utvecklas till gagn för hela EU.

EFNS noterar att i diskussioner om EU:s strategiska prioriteringar tenderar ett stort fokus att läggas på specifika teknik- och sektorsområden medan den territoriella dimensionen ofta förbises. EFNS vill därför påminna om att sammanhållningspolitiken samlar flera olika politikområden – såsom konkurrenskraft, forskning, kompetensförsörjning, transport och klimat – samtidigt som det fokuserar på territorierna. Sammanhållningspolitikens användning av regionala strategier för smart specialisering gör att norra Sveriges unika styrkor och förutsättningar – såsom naturresurser, avancerad infrastruktur och specifik kompetens – bättre kan användas för att utveckla nya nischer och affärsområden, i linje med EU:s övergripande prioriteringar avseende konkurrenskraft samt grön och digital omställning. Detta förhållningssätt till platsens specifika förutsättningar gör att sammanhållningspolitiken utgör EU:s främsta verktyg för att säkerställa att EU:s målsättningar omsätts i praktiken på lokal och regional nivå.

EFNS anser att det är viktigt att förbättra koordineringen mellan EU:s olika politikområden och fonder för att på så sätt öka långtidsbudgetens effektivitet och flexibilitet. EFNS förordar därför ökade synergier mellan Regionalfonden, Socialfonden och Landsbygdsutvecklingsfonden för att skapa en mer sammanhållen utvecklingspolitik. Det skulle kunna möjliggöra en kritisk massa av investeringar som kopplar samman lokal kapacitetsuppbyggnad med åtgärder som främjar EU:s strategiska prioriteringar. Det kan också bidra till att förenkla de administrativa bördorna för både stödmottagare och förvaltningsmyndigheter som i nuläget behöver hantera olika regelverk och separata strukturer. Som ett led i strävan efter förenkling och ökad effektivitet vill EFNS även förorda ökad användning av integrerade territoriella strategier (ITI) och lokalt ledd utveckling (CLLD) som är verktyg för att främja utvecklingsförmåga i alla EU:s geografier, inklusive det glesbefolkade nordligaste Europa. Ökad användning av dessa verktyg kan skapa bättre synergier mellan olika finansieringskällor och frigöra potentialer för arbete med regional och subregional smart specialisering till fördel för EU-gemensamma prioriteringar.

En platsbaserad ansats utifrån flernivåstyre krävs för att göra rätt saker på rätt nivå

Alla insatser för att införliva EU:s strategiska mål kommer att genomföras i en lokal och regional kontext. Därför behöver en platsbaserad ansats utgöra en grundpelare också i en reformerad sammanhållningspolitik. EFNS vill se en platsbaserad ansats och regionala partnerskap även i framtidens sammanhållningspolitik. En centralisering av sammanhållningspolitiken som utgår från nationella kuvert kommer inte att fånga de verkliga behoven i olika delar av EU. Det kan till och med vara kontraproduktivt att inte utgå från platsens specifika förutsättningar för att hantera faktiska flaskhalsar och trösklar i varje region och även på subregional nivå, eftersom skillnaderna idag ofta är större inom än mellan regioner och nationer.

Erfarenheterna från norra Sverige visar också att regionala program inom exempelvis Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) har fungerat bra, medan det nationella ERUF-programmet har haft problem med absorberingsförmågan. Regionalt inflytande över programutformningen säkerställer en platsbaserad ansats, vilket gör att prioriterade åtgärder är förankrade i lokala och regionala förutsättningar. Detta leder till mer effektiva och ändamålsenliga insatser samtidigt som det ger kraft och incitament för norra Sverige att fortsätta utvecklas – till nytta för Sverige och hela EU.

Det samspel mellan EU-kommissionen och medlemsländer som i högre utsträckning väntas utgå från den europeiska planeringsterminen och andra koordineringsmekanismer på EU-nivå måste även inkludera en regional dimension för att säkerställa en styrning som utgår från faktiska förhållanden. Detta kräver en aktiv dialog med regional nivå och kan inte ersättas enbart med aggregerad statistik som visar regionala förutsättningar. Traditionella mått som BRP och andra ekonomiska medelvärden fångar inte viktiga regionala och inomregionala aspekter såsom gleshet, långa avstånd och liten egen kritisk massa. För att hantera dessa specifika utmaningar krävs den kunskap som finns på lokal och regional nivå, i dialog och partnerskap med nationell nivå och EU för relevanta stödsystem och investeringsverktyg. EFNS vill därför se ett stärkt flernivåstyre och en stärkt partnerskapsprincip som säkerställer samarbete mellan nationell och regional nivå för att uppnå uppsatta EU-mål.

EFNS föreslår att regionala strategier för smart specialisering används som ett verktyg i denna styrning för att koppla samman regionala investeringsprioriteringar med strukturella reformer. Reformerna i sådana planer kan genomföras på nationell, regional eller lokal nivå, beroende på åtgärdens typ och de olika nivåernas befogenheter, med samordning mellan alla nivåer för att säkerställa en koordinerad strategi.

EFNS vill slutligen påminna om att sammanhållningspolitiken möjliggör för mindre organisationer, kommuner och aktörer med liten institutionell kapacitet att placera sig i större sammanhang, samarbeta och ta sig an EU:s målsättningar. På så sätt har kommuner och regioner länkats samman med det europeiska projektet, vilket gett EU ökad legitimitet på lokal och regional nivå. Partnerskap och flernivåstyre är därför avgörande för att säkerställa att sammanhållningspolitiken anpassas till verkliga behov samtidigt som det skapar starkare engagemang för gemensamma europeiska mål och för EU som helhet.

Antaget av Europaforum Norra Sverige 19 juni, 2025

Jonas Andersson (S)
Region Jämtland Härjedalen

Johan Looock (M)
Region Jämtland Härjedalen

Lars-Gunnar Nordlander (S)
Kommunförbundet
Jämtland Härjedalen

Daniel Danielsson (C)
Kommunförbundet
Jämtland Härjedalen

Åsa Ågren Wikström (M)
Region Västerbotten

Rickard Carstedt (S)
Region Västerbotten

Ann Åström (S)
Region Västerbotten

Anders Öberg (S)
Region Norrbotten

Isak Utsi (S)
Norrbottens Kommuner

Carina Sammeli (S)
Norrbottens Kommuner

Dan Rasmusson (SD)
Region Västernorrland

Jonny Lundin (C)
Region Västernorrland

Erik Lövgren (S)
Kommunförbundet
Västernorrland